

แผนการสอนที่ 8

หลักการจัดองค์ประกอบศิลปะ การรับรู้เรื่อง จังหวะ (Rhythm)

จุดประสงค์

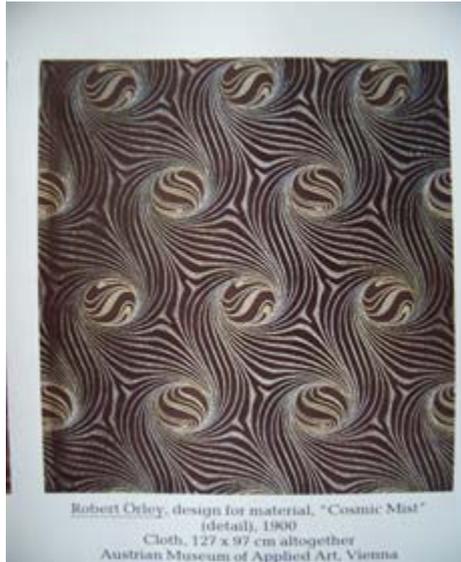
1. สามารถบอกลักษณะการจัดวางและจังหวะในผลงานศิลปะได้
2. สามารถอธิบายและบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดจังหวะในผลงานศิลปะได้
3. สามารถแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่เกิดจากจังหวะในผลงานศิลปะตามที่ตนรับรู้ได้

เนื้อหา

การจัดจังหวะในงานศิลปะ คือ การนำส่วนประกอบต่างๆ ในการสร้างงานศิลปะ ได้แก่ พื้นผิว รูปร่าง รูปทรง สี แสงเงา ฯ มาใช้ร่วมกันเพื่อให้ภาพดูมีพลังในการเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง หรือเพื่อนำสายตาผู้ชมให้รู้สึกเคลื่อนที่ตามไปกับผลงาน การสร้างผลงานศิลปะเพื่อทำให้เกิดจังหวะนั้นสามารถทำได้หลายวิธี คือ การซ้ำกันด้วยรูปทรง รูปร่าง การซ้ำกันด้วยสี หรือ การสร้างความต่อเนื่องกันของเส้น สี น้ำหนัก เพื่อให้เกิดจังหวะและการเคลื่อนไหว เป็นต้น จังหวะจึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการแสดงออก และทำให้ผู้ชมเกิดการรับรู้และความรู้สึกต่อภาพผลงานศิลปะ

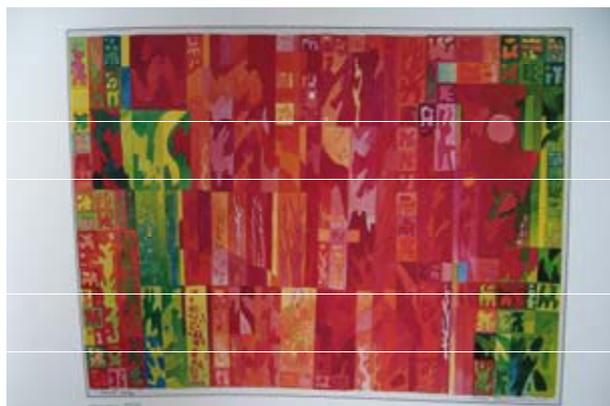
กิจกรรมการสังเกตและสนทนา

1. ผู้สอนพูดถึงความหมายของจังหวะในศิลปะ โดยเปรียบเทียบกับจังหวะดนตรี กล่าวคือ ส่วนประกอบในการสร้างจังหวะในผลงานศิลปะ ได้แก่ สี เส้น พื้นผิว แสงเงา รูปร่าง รูปทรง ซึ่งแล้วแต่ว่างานศิลปะจะใช้ส่วนประกอบใดในการทำให้ผลงานเกิดจังหวะ เช่นเดียวกับดนตรี ที่มีส่วนประกอบที่ทำให้เกิดเสียงเพลงและดนตรี ก็ต้องใช้เครื่องประกอบจังหวะต่างๆ เช่น กลอง ฉิ่ง ฉาบ กีตาร์ เป็นต้น ถ้าต้องการจังหวะเร็วก็ตีถี่ๆ ชืดถี่ๆ ในทางกลับกันถ้าต้องการให้ผลงานศิลปะเกิดจังหวะการเคลื่อนไหวก็ใช้ส่วนประกอบในศิลปะประกอบจัดวางขึ้นในรูปแบบที่ศิลปินต้องการ
2. ผู้สอนยกตัวอย่างภาพผลงานศิลปะที่มีการซ้ำกันของรูปทรง และสีซ้ำกัน
 - 2.1 ภาพ ของ Robert Okley ชื่อภาพ “Cosmic Mist”

- ผู้เรียนคิดว่าภาพนี้คือภาพอะไร แล้วคุณย้ายสิ่งใด
 - ผู้เรียนคิดว่าภาพนี้ไม่มีรูปวงกลมจะเป็นอย่างไร
 - แล้วถ้ามีวงกลมอย่างเดียวไม่มีเส้นที่คล้ายคลื่นจะเป็นอย่างไร
 - และถ้าสมมุติให้พื้นหลังเป็นพื้นสีน้ำตาลอย่างเดียวกะ ภาพนี้จะเป็นอย่างไร จะดูน่าเบื่อไหม
 - ถ้านักเรียนเป็นศิลปินนักเรียนจะทำให้ภาพนี้ ให้เกิดความรู้สึกด้วยวิธีการใดบ้าง
 - ผู้เรียนรู้ว่าภาพนี้มีการเคลื่อนไหวหรือไม่ แล้วคิดว่าศิลปินเจตนาจะให้ผู้ชมรู้สึกอย่างนั้นหรือไม่
3. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูภาพศิลปะผลงานการซ้ำกันของสีและรูป

ภาพของ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ ชื่อภาพ “เมฆา 2538, April Grace 1995”

- ภาพที่ 2 กับภาพที่ 1 ต่างกันอย่างไร
- แล้วผู้เรียนรู้สึกอย่างไรกับภาพที่ 2 นี้

- ผู้เรียนคิดว่าการขึ้นของสี สีเดียวสามารถทำให้ภาพดูมีชีวิตชีวาได้หรือไม่ หรือต้องใช้องค์ประกอบอย่างอื่นด้วย

- ตั้งเกตหรือไม่ว่าในช่องสี่เหลี่ยมที่ซ้ำๆ กันนี้มีรูปร่างแปลกๆ อยู่ภายในด้วยผู้เรียนคิดว่าศิลปินวาดขึ้นเพื่ออะไร

- แล้วสีเขียวขาวๆ ละทำให้ผู้เรียนรู้สึกอย่างไร

- ขนาดของช่องสี่เหลี่ยมที่แตกต่างกันทำให้ผู้เรียนรู้สึกอย่างไร สนุกสนาน น่าเบื่อ นิ่ง สงบ

- แล้วถ้าในภาพนี้มีแต่ช่องสี่เหลี่ยมขนาดเดียวกันแล้วภายในช่องไม่มีรูปร่างใดๆ เลย ผู้เรียนจะรู้สึกอย่างไร แล้วคิดว่าจะวาดสิ่งใดลงไปในช่วงต่างๆ เหล่านั้น

4. เมื่อให้ผู้เรียนดูภาพจังหวะและลีลา ที่มีการซ้ำกันของสีและรูปทรงแล้ว ผู้สอนให้ผู้เรียนดูภาพที่รูปทรงต่างกัน แต่รู้สึกถึงจังหวะและลีลา ด้วยการใช้เส้นเพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหว

4.1 ภาพของ Vincent Van Gogh ภาพชื่อ “Starry Night”

- ผู้เรียนดูภาพนี้แล้วรู้สึกวาท้องฟ้าในภาพนี้สงบหรือกำลังเคลื่อนไหว แล้วเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น

- อะไรทำให้ดูราวกับว่าท้องฟ้ากำลังเคลื่อนไหวตัวละ

- ผู้เรียนสังเกตเห็นรอยเส้นสีอ่อนๆ รอบดวงจันทร์หรือไม่ แล้วรู้สึกอย่างไร

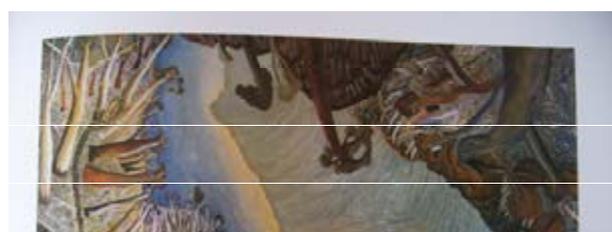
- ผู้เรียนคิดว่าบรรยากาศภายในภาพเป็นอย่างไร ร้อน เย็น อบอุ่น หรือ อากาศหนาว เพราะอะไรจึงรู้สึกเช่นนั้น

- แล้วรู้สึกไหมว่าสายตาของเราเคลื่อนไหวไปตามเส้นของท้องฟ้า

- ผู้เรียนคิดว่าศิลปินสามารถทำให้ผู้ชมรู้สึกได้ไหมว่าภาพนี้มีลมพัด และดวงดาวท้องฟ้ากำลังเคลื่อนไหวอยู่

5. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูภาพตัวอย่างอีกหนึ่งภาพ ซึ่งมีรายละเอียดเล็กๆ เต็มไปหมด

5.1 ภาพของ William Robinson ชื่อภาพ “Day and Night, Landscape Beechmont, 1899”

- ผู้เรียนคิดว่าภาพนี้น่าจะเป็นสถานที่ใด และเห็นอะไรในภาพบ้าง
 - ผู้เรียนคิดว่าพื้นที่ตรงกลางสีขาวๆ นั้นคืออะไร ทำไมจึงคิดว่าเป็นนี้ ท้องฟ้าล่ะ
 - ผู้เรียนรู้สึกอย่างไรกับต้นไม้ที่ศิลปินวาด มันดูแข็งทื่อ หรือ อ่อนไหว
 - ผู้เรียนเคยเห็นภาพแบบนี้ในชีวิตจริงหรือไม่
 - จากมุมมองของภาพผู้เรียนคิดว่าเป็นภาพแบบใดภาพที่ต้องแหงนหน้ามองภาพที่มองตรง หรือภาพที่เกิดจากการก้มมอง หรือเป็นแบบใด ทำไมล่ะ
 - ผู้เรียนเห็นว้าวในภาพไหม ผู้เรียนคิดว่ามันกำลังทำอะไร
 - แล้วสังเกตเห็นนกที่กำลังบินอยู่หรือไม่ รู้สึกหรือไม่ว่ามันกำลังบิน แล้วคิดว่ามันบินไปไหน กลับรังหรือออกหาอาหารตอนเช้า
 - ผู้เรียนคิดว่าศิลปินต้องการให้ผู้ชมรู้สึกอย่างไรเมื่อมองภาพนี้
6. ผู้สอนสรุปความหมายของจังหวะและลีลา ที่เกิดจากการใช้ส่วนประกอบทางศิลปะจัดวางให้เกิดภาพของศิลปิน และการที่ศิลปินเลือกเอาส่วนประกอบทางศิลปะเข้าได้แก่ สี เส้น รูปร่าง รูปทรง พื้นผิวฯ มาจัดวางจังหวะในผลงานเกิดเป็นจังหวะ ลีลาการลดหลั่นของระยะ รูปทรง รูปร่าง จะทำให้ภาพเหล่านั้นดูแล้วเกิดความรู้สึกเคลื่อนไหว ลื่นไหล และไม่หยุดนิ่ง ซึ่งเป็นภาพที่สามารถนำสายตาของผู้ชมที่ดูภาพให้เกิดความคล้อยตามได้

กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ

1. กำหนดให้ผู้เรียนใช้ส่วนประกอบในงานศิลปะ ได้แก่ เส้น สี รูปร่าง รูปทรง เพื่อวาดภาพ
2. ผู้เรียนพูดอธิบายถึงภาพ ที่ตนเองวาด

สื่อและอุปกรณ์

1. ภาพ ของ Robert Orkley ชื่อภาพ “Cosmic Mist”
2. ภาพของ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ ชื่อภาพ “เมฆา 2538, April Grace 1995”
3. ภาพของ Vincent Van Gogh ภาพชื่อ “Starry Night”
4. ภาพของ William Robinson ชื่อภาพ “Day and Night, Landscape Beechmont, 1989”
5. กระดาษวาดเขียน, สีเทียน, สีไม้, สีเมจิก

การประเมินผล

1. ผู้เรียนสามารถบอกลักษณะการจัดวางและจังหวะในผลงานศิลปะได้
2. ผู้เรียนสามารถอธิบายและบอกส่วนประกอบทางศิลปะที่ทำให้เกิดจังหวะในผลงานศิลปะได้
3. ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่เกิดจากจังหวะในผลงานศิลปะตามที่ตนรับรู้ได้

